

AZ ELÁSOTT TÁLENTOM

Sajtóvasárnapi egyházi beszéd

Írta

Dr. Kováts J. István

budapesti ref. theol. professzor

Budapest, 1918

A Református Sajtóegyesület kiadása

AZ ELÁSOTT TÁLENTOM.

Mert épen úgy van ez, mint az az ember, aki útra akarván kelni, eléhivatá az ő szolgálait, és a mije volt, átadá nékik. És ada az egyiknek öt tálentomot, a másiknak kettőt, a harmadiknak pedig egyet, kinek-kinek az ő erejéhez képest; és azonnal útra kele. Elmentén pedig a ki az öt tálentomot kapta vala, kereskedék azokkal, és szerze más öt tálentomot. Azonképpen a kié a kettő vala, az is más kettőt nyere. Aki pedig az egyet kapta vala, elmentén, elásá azt a földbe, és elrejté az ő urának pénzét. Sok idő múlva pedig megjöve ama szolgálknak ura, és számot vete velök. És előjövén aki az öt tálentomot kapta vala, hoza más öt tálentomot, mondván: Uram, öt tálentomot adtál vala nékem; imé más öt tálentomot nyertem azokon. Az ő ura pedig monda néki: Jól vagyon jó és hű szolgálám, kevesen voltál hű, sokra bízlak ezután; menj be a te uradnak örömébe.

Előjövén pedig az is, aki a két tálentomot kapta vala, monda: Uram, két tálentomot adtál volt nékem; imé más két tálentomot nyertem azokon. Mondta néki az ő ura: Jól vagyon jó és hű szolgálám, kevesen voltál hű, sokra bízlak ezután; menj be a te uradnak örömébe.

Előjövén pedig az is, aki az egy tálentomot kapta vala, monda: Uram, tudtam, hogy te kegyetlen ember vagy, aki ott is aratsz, ahol nem vetettél, és ott is takarsz, ahol nem vetettél;

Azért félvén, elmentem és elástam a te tálentomodat a földbe; imé megvan a mi a tied.

Az ő ura pedig felelvén, monda néki: Gonosz és rest szolgál, tudtad, hogy ott is aratok, ahol nem vetettem, és ott is takarok, ahol nem vetettem; El kellett volna tehát helyezned az én pénzemet a pénzváltóknál; és én, megjövén, nyereséggel kaptam volna meg a magamét. Vegyétek el azért tőle a tálentomot, és adjátok annak, a kinek tíz tálentoma van. Mert mindenkinek, a kinek van, adatik, és megsaporíttatik; akinek pedig nincsen, attól az is elvétetik, a mije van. És a haszontalan szolgát vessétek a külső sötétségre; ott lészen sírás és fogcsikorgatás.

Máté 25, 14-30

Olyan egyszerű az imént fölolvastott krisztusi példázat. Mindnyájan ismerjük még gyermekkorunkból. Mindannyian megértettük már akkor, hogy az a gazda, aki elmegy messze földre,

nem más, mint az örökkévaló Isten; azok a szolgák, akiknek egyikére öt talentomot, másikára kettőt, harmadikára pedig csak egyet bízott, nem mások, mint mimagunk. A talentomok meg azok a testi és lelki kincsek, amelyeket Isten rajtunk keresztül áraszt bele a világba. Megértettük azt is, hogy amint az a gazda számadásra hívta egyszer szolgálait a nekik adott talentomok felől, az Örökkévaló egykor tőlünk is számonkéri, hogy a nekünk adott testi és lelki adományokat miként kamatoztattuk: miként vittük bele azokat a világba, miként szenteltük meg azt az ő ajándékaival, miként tettük azt jobba, nemesebbé, miként tettük az ő dicsőségét embertársaink életében még ragyogóbbá?

A krisztusi példázatoknak csodálatos egyszerűségük mellett, mely lehetővé teszi, hogy a legegyszerűbb lélek is megértse azokat, megvan az a másik tulajdonságuk is, hogy valahányszor olvassuk azokat, mindig valami újat érzünk ki belőlük, valami újat sejtünk meg bennük. Úgy vagyok én is, K. A! ezzel a talentomokról szóló gyönyörű példázattal.

Most, amikor a reformáció négyszázados évfordulójának lezajlott ünnepélei után számot akarunk vetni azzal, hogy mit tettünk az elmúlt századok során és az ötödik század elején milyen föladatak előtt áll egyházunk: úgy érzem, hogy ezekben a szolgákban, akiknek egyike öt, másik két, harmadika pedig egy talentomot kapott, küzdelmes életű magyar református egyházunk négyszáz éves múltjának egy-egy korszaka van megtestesítve.

Az első szolga, aki *öt* talentomot kapott, jelképezi a XVI. század diadalmasan előretörő reformációját és a XVII. század fegyveres, véres küzdelmeit, melyek közt egyházunk nem ásta el Istentől kapott talentomait, hanem forgatta, belevitte a nemzeti élet zajló tengerébe és a fegyveres küzdelmek végeztével másik öt talentommal meggazdagítva rakta le azokat az Örökkévaló lábai elé.

A másik, a *két* talentomos szolga, jelképezi a XVIII. század reformációját: a néma szenvedések, a könnyek, az elnyomatás korát, amikor nem kellett ugyan fegyveres küzdelmekbe szállnunk, mégis nehéz idők köszöntöttek ránk s egyházunk hűségesen gyümölcsöztette ezekben is Istentől nyert talentomait.

Végül a múlt század s a mi századunk eszünkbe juttatja az *egy* talentomos szolgát. Nem kell most véres küzdelmekre, börtönbe, gályára mennünk hitünkért: nem veszik el százával templomainkat, nem zárják be iskoláinkat, nem üldöznék minket: mégis azt az egy talentomot is, amit kaptunk, nem visszük be nemzetünk életébe, hanem a rest szolga módjára elássuk. Mennyei Atyánk tudja, hogy kincseinek teljességéből – mert ő mindenét ide adja a világnak – kinek mennyire vagy szüksége és kinek mennyit adhat. Ez a kor csak egy talentomot kapott, ezt az egyet sem forgatta, hanem elásta!

Erről az *elásott talentomról és ennek újból napfényre hozásáról* akarok ma néktek szólani.

Lássuk, hogy evangéliumi hitünkben mily drága kincseket adott nekünk s a világnak Isten; lássuk, hogy az elmúlt századok miként forgatták ezeket a kincseket; aztán lássuk szomorú szívvel, miként ásta el ezeket a kincseket a mi korunk; végül ébredjen erős elhatározás bennünk, hogy ezeket a kincseket szívünk, lelkünk erejével, két kezünk munkájával kiássuk s Isten dicsőségére gyümölcsöztetni fogjuk.

1.

K. A! Isten a reformációban nagy és hatalmas kincseket adott a világnak. Nagyon téved az, aki azt hiszi, hogy a reformáció csak a hitélet világában jelentett nagy átalakító erőt. Téved az, aki azt hiszi, hogy a reformáció csak az egyházi élet körében szüntette meg az emberiség kiskorúságát, járomban tartását, egy hozzánk hasonlóan gyarló ember uralma alá hajtását. A reformáció nemcsak a hitélet világában jelentett nagy változást, de kiterjedt a szellemi és anyagi élet minden ágára. A mai kor gyermekei nagy szeretettel támadják nemcsak a római, de az evangéliumi alapokon nyugvó egyházakat is. Elfelejtik, hogy ami kincssel bírnak, annak legnagyobb részét a reformáció adta az emberiségnek. Csak néhány szóval sorolhatom föl most ezeket a kincseket.

A reformáció az állami élet világában is nagy átalakulást idéz elő. Itt is kiássza az elnyomott egyént, fölruhazza az egyéniség kifejlődésének két hatalmas előfeltételével: a szabadsággal és az érvényesülés lehetősége terén való egyenlőséggel. A reformáció megerősíti a nemzeti eszmét, mely szint és hatalmas lökést ad az emberiség fejlődésének. A reformáció teszi szabaddá a lelkiismeretet, teremt szabadságot a lelki élet minden terén. A reformáció az emberi művelődés minden ágában érezteti áldásos hatását. Szabaddá teszi a tudományt, nemzeti irodalmat teremt, a földből iskolákat varázsol elő, amerre csak megjelenik. Az iskolákban a tanulók ezrei és ezrei erősödnek és növekednek a hitben, meg az ismeretekben s edzik magukat az élet küzdelmeire. A reformáció értékes könyveket, tudományos és szépirodalmi munkákat ad a világnak. Az élő és nyomtatott szót beleviszi az emberiség életébe és küzdelmeibe. A reformáció gazdasági téren is leszedi az emberek kezéről a bilincseket. Érvényre juttatja a pénz gyümölcsöztethetésének nagy gondolatát s ezzel hatalmas lendületet ad a nemzetek anyagi élete megizmosodásának. Társadalmi téren is nagy változást idéz elő: eltörli a papi nőtlenséget, erkölcsösebb alapokra helyezi a családi életet. A reformáció a nőket is jogokhoz juttatja a vallási élet világában, így a legújabb idők nőmozgalmainak is előfutárjává lesz. Csak néhány szóval érinthettük a kincsek nagy halmazát, amelyeket a reformáció áraszt a világra.

2.

Ezekből a kincsekből, K. A! Isten kegyelme sokat: *öt tálentomot* juttatott a mi nemzetünknek is. Juttatott olyan időkben, mikor nemzetünk fiainak lelke kétség és szomorúság közt hanykódott,

mikor a nemzeti függetlenség eszméje letört, a háromfelé darabolt nemzet testén pogány hordák gázoltak végig; amikor „két pogány közt egy hazáért” omlott apáink vére. Ezekben a viharos időkben adja az Örökkévaló a magyar nemzetnek is a reformációt és annak minden áldását. A gyászba borult nemzet szívéhez szorítja az Istentől nyert kincseket. Buzgó pásztorok raja indul el e kincsekkel hódító körútra szerte az egész országba. Megnyerik azok számára nemzetünk nagy részét, úgyannyira, hogy a század végén – mint a pápai követ jelenti Rómába – alig van már hazánkban néhány főúr, aki a római egyház tagja s alig van annyi katolikus pap, mint amennyi Olaszországnak egy kis városában is található.

A reformáció csodálatos erővel építi a templomokat. Ezek mellé iskolákat állít. Az iskolák mellett a nyomdák egész sora támad. Egymásután látnak ezekben napvilágot a nemzeti nyelvünkön írt könyvek. Az elnyomatás korában is megizmosodunk. Hív a nemzet az öt tálentomon, melyet Isten ad néki, ezért még többre bízta. Mint a gályarabok éneke mondja:

Azt bünteti, kit szeret:

Másképp ő nem is tehet.

Ránk bocsátja az ellenreformációt minden hatalmával, minden gyűlöletével. Öt tálentomát híven őrző nemzetünk nem retten vissza. Egymásután szállnak síkra Bocskai hajdúi, Bethlen katonái, Rákóczi György hadai, majd Thököli és Rákóczi Ferencz kuruczai megtámadott hitük és hazájuk szabadságának oltalmára. Ha kell, elmennek a börtönökbe, elmennek a gályákra, de őrzik mindenütt híven, kitartóan az Istentől nyert drága tálentomokat. S mikor lezárul a fegyveres küzdelmek korszaka, odarakják a gyümölcsökkel meggazdagított öt tálentomot az Örökkévaló lábai elé s öfeléjük is hangzik a biztató szózat: *Jól vagyon, jó és hű szolgám, kevesen voltál hű, sokra bízlak ezután; menj be a te Uradnak örömébe!*

A fegyveres küzdelmek után a néma szenvedések, az elnyomatás szomorú korszaka következik. A nagymajtényi síkon letörik a zászló. Kardjukat hüvelyébe dugják a kurucok. Nem kell, nem is lehet többé fegyverrel kiállaniuk a síkra. A néma, a könnyekkel telt szenvedések két tálentomos korszaka ez. Templomaikat elveszik tőlük: csinálnak maguknak fából összerakható templomokat s azokkal vándorolnak biztosabb helyekre. Messze tájakon csak egy-egy templomukban csendülhet föl a pásztorok ajkáról a biztató ige szava: az éjszakák leple alatt napi járóföldekre elmennek, csak hogy hallhassák. Kizavarják őket iskoláikból. A tanárok tanítványaikkal együtt egyik helyről a másikra vándorolnak. Erős lélekkel várják, mikor ragyog föl újra az ő napjuk, hogy visszatérjenek otthonukba. Elűzik őket nyomdáikkal: egyik helyről a másikra menekülnek betűikkel, sajtóikkal: mégsem engednek! Ifjainkat eltiltják a külföldi főiskolák látogatásától: nem rettennek vissza! Szabadságuk, sőt életük kockáztatása árán is kiszökdösnek a határon s a külföldi hitrokonok körében szószólói

lesznek elnyomott egyházunk, sokfelől szorongatott iskoláink érdekeinek. Összekéregetik azt a pénzt, amire szükség van, hogy nemzeti műveltségünk egy-egy oltárát: egy-egy főiskolánkat megmentsek. S ezekben a nehéz időkben teljesítik azok legszentebb hivatásukat. Mint az édesanya gyermekét, oly féltékenyen őrzik nemzeti műveltségünk kincseit. Nemzeti nyelvünk iskoláink és templomaink falai közé menekedik. Ezek lesznek az ébrentartói, sőt a század végén ujjászülői a nemzeti szellemnek. Mikor a százados elnyomatás után az Örökkévaló számadásra hívja őket, bemutatják a néma könnyek közt is megsokasított két tálentomot s ismét hangzik feléjük a biztató szózat: *Jól vagyon, jó és hű szolgálóm, kevesen voltál hű, sokra bízlak ezután: menj be a te Uradnak örömébe!*

3.

Beköszönt a legújabb: az *egy tálentomos* korszak. Templomaink fölépülhetnek, iskoláink megnyílhatnak. Nem szedi el tőlünk senki kincseinket, nem teszi rájuk más a kezét. Miénk lehet mindenünk: hitünk, templomaink, iskoláink, tudományunk, művészetünk, anyagi erőink. Mégis mit látunk?

Bár most már nem kell híveinknek az éjszakák leple alatt messze, mértföldekre templomba menniük, mégis nagyon sok templomunk üresebb, mint az elnyomatás idején volt. Iskoláinkat nem veszik el tőlünk, hanem mimagunk mondunk le róluk, önmagunk adjuk át azokat az államnak. Kincseinket nem veszi el tőlünk senki, mégis bár a régi nehéz időkben a magunk erejéből tudtuk fönntartani magunkat s csak a legkritkább esetben fordultunk idegen segítséghez, ma lépten-nyomon odatartjuk a kezünket az állam felé és attól kérünk, attól várunk, szabadságunk, erőnk veszélyeztetése árán, mindent!

Más tereken is szomorú eltávolodást látunk tálentomaink régi forgatásától. Ha megnézzük közéletünket, szomorú szívvel kell megállapítanunk, hogy egyházunknak hajdan hatalmas szerepe erősen hanyatlóban van. Ezt látjuk az irodalom terén is. A régi, akár tudományos, akár szépirodalom csaknem kizáróan a mi fiaink lelkéből táplálkozott. Íróink, költőink csaknem mind miközülünk valók voltak: hol vagyunk ma már ettől?!

Talán egy téren sem olyan szembeszökő a hanyatlásunk, mai szegénységünk, mint a nyomtatott szónak, a sajtónak, a „világ nyolczadik nagyhatalmának” a terén. Ma, amikor minden világnézet elárasztja az embereket a maga szellemi termékeivel; amikor minden irányzatnak könyvei, folyóiratai, napilapjai vannak: mi valóban a legszegényebben állunk ezen a téren. Elástuk Istentől nyert tálentomunkat. A szégyen érzetével kell rámutatnunk arra, hogy míg a XVI. században 28 protestáns nyomda volt hazánkban s a 29-ediket a római katolikusok csak a század vége felé állították föl, addig ma úgy áll a dolog, hogy egymás után állnak elő katolikus nyomdák, minékünk pedig a 28-ból mindössze két nyomdánk maradt meg, azokat is bérbe adtuk! Ez a szégyenérzet addig égette a

lelkünket, míg az elmúlt hónapokban meg nem született az ország szívében az első újabb református nyomda.

Még ennél is szegényebbek vagyunk vallásos könyveink kiadása terén. Itt valóban ijesztő kép tárul elénk. Mondjak-e egyebet, mint azt, hogy Bibliánkat, mely századokon át legfőbb erősségünk, erős várunk volt, csak egy velünk ellenséges hatalom fiainak kegyelméből olvashatjuk anyanyelvünkön?! Mondjak-e mást, mint azt, hogy zsoldáros könyveinket is másvallású cégek árúsítják?! Hivatkozzam-e arra, hogy egyházi lapjaink és vallásos könyveink jó részét a baptisták nyomdájában nyomják?! Sohase fogyasztott egyházunk annyi papírt, mint manapság: egyházi életünk szinte elmerül a nagy papírtengerbe s ezt mind, mind idegen nyomdák nyomják! Valóságos zsellérek lettünk ezen a téren. Másfelől nincs kálvinista hitünk igazságaitól átítatott szépirodalmi hetilapunk. Népünk százezrei kezébe nem tudunk adni nemcsak napi-, de minden tekintetben megfelelő hetilapot sem! E hazában és ennek határain túl szétszórta élő magyar hitrokonaink ezrei és ezrei számára nem tudunk eddig időről-időre vallásos iratokat küldeni, amelyekkel szent hitünkben megtartsuk és megerősítjük őket. Az elmulasztott teendők hosszú sora kiált felénk vádolóan. Elástuk Istentől nyert tálentomunkat! Elástuk s az elásás szomorú következményeit érzi nemcsak egyházunk, de nemzetünk is! Szinte hallom az Örökkévaló kárhoztató ítéletét: *Gonosz és rest szolga, tudtad, hogy ott is aratok, ahol nem vettem és ott is takarok, ahol nem vettem; el kellett volna tehát helyezned az én pénzemet . . . és én megjövén, nyereséggel kaptam volna meg a magamét.*

Ha azt nem akarjuk, K. A! hogy az ítélet második fele is hangozzék felénk – *Vegyétek el azért tőle a tálentomot és adjátok annak, akinek tíz tálentoma van* – keljünk föl a tétlenség párnáiról! A másik szolga, aki az idők jelét jobban megértve, ügyesen forgatja tálentomát, máris nyújtogatja kezét híveink felé, hogy magáévá tegye a mi tálentomunkat is. Akinek van szeme a látásra, látja! Most, amikor az immár csaknem négy esztendeje tartó vérzivatar vége felé járunk s egyházunk is egy újabb század küszöbén áll, mindannyiunk lelkét át kell hatnia annak a gondolatnak, hogy ez az állapot nem maradhat így! Ha élni akarunk, ha egyházunkat újból számottevő tényezővé akarjuk tenni nemzetünk életében, nekünk is kezünkbe kell vennünk a modern idők diadalmas fegyverét: a nyomtatott betűt s nekünk is a mi tiszta, hamisítatlan evangéliomi szellemünket terjesztő könyvekkel, folyóiratokkal, lapokkal kell elárasztanunk híveink százezreit!

Ebből a célból alakult meg ennek az évnek az elején a *Református Sajtóegyesület*. Nagy és szent célokat tűzött maga elé. Össze kell fognunk mindnyájunknak, akik lelkünk mélyéből érezzük, hogy egyházunkra nemcsak a múltban várt, de a jövőben is nagy hivatás vár nemzetünk életében. Az örökkévaló Isten, aki a tálentomokat a szerint adja, hogy kiben milyen lelket lát s kinek milyen szüksége van azokra, velünk lesz vállalkozásunkban. Az ő segedelme bizonyos; a mi támogatásunknak sem szabad elmaradnia!

A nagy munkához hívunk mindnyájukat: kicsinyeket, nagyokat, szegényeket, gazdagokat,

férfiakat, nőket egyaránt. Ez a hívó szó végighangzik most mindenfelé az országban, amerre csak kálvinista gyülekezeteink vannak. A hatalmas, nagy hadjáratához, amelyet a nyomtatott szó hatalmával indítunk meg több, mint harmadfélmilliónyi híveink körében, máris gyülekeznek mindenfelől a lelkes harcosok. Mi sem hiányozhatunk! Jertek, sorakozzunk mi is az Isten dicsőségére, egyházunk és hazánk megerősítésére kibontott zászló alá! Jertek, Isten áldása lesz rajtunk és munkánkon.

Ámen